

Mediación, igualdade e lingua

Olga Faílde Picallo
Avogada e mediadora
Colexiada 1.213 do ICA de Santiago

Un principio importante na mediación é a igualdade. A persoa mediadora debe garantir que exista unha igualdade e un equilibrio entre as partes, de tal xeito que poidan expresar os seus puntos de vista e os seus intereses no conflito dun modo efectivo e compensado.

Cabería pensar que a igualdade, e o mellor modo de facela real, é tratar a todos igual. Semella unha afirmación incontestable. Mais se reflexionamos un pouco, esta é unha visión simplista e errónea. Podería funcionar naqueles contextos en que as partes teñen o mesmo nivel cultural, as mesmas capacidades, os mesmos coñecementos, os mesmos puntos de vista, as mesmas crenzas, as mesmas habilidades sociais e comunicativas, a mesma capacidade de escoita, a mesma lingua, as mesmas emocións... É doado imaxinar que esta situación é bastante irreal. Decotío atopamos que esta absoluta igualdade nas persoas non existe. Isto non quere dicir que, ao seren desiguais, unha sexa máis e a outra menos. Son, simplemente, distintas. Debemos, daquela, tratar igual as persoas que, de seu, son distintas? Debemos abordar nun plano de igualdade as situacións que se revelan como distintas e desequilibradas?

A doutrina máis recente e consolidada propugna que a verdadeira igualdade é tratar de xeito distinto as persoas e as situacións que son distintas. A xestión que a persoa mediadora faga das desigualdades é unha garantía de que non serán utilizadas como armas de poder. Detrás de todas as desigualdades sempre se atopa unha loita polo poder, da índole que sexa. Todos debemos de ser conscientes de que a nosa actitude e xestión das desigualdades pode contribuír a acabar con elas ou a perpetualas. A clave é ser quen de detectar as desigualdades, porque non sempre aparecen de xeito explícito e inequívoco. Ás veces, mesmo aparecen proscribas pola lexislación e por iso supoñemos

que non existen. A realidade do día a día descóbrenos que unha cousa é o que debe ser e outra, o que é.

Hai uns meses, cando deixamos unha mensaxe no móbil dun mediado mediante o servizo de «dicta SMS» (deixamos unha mensaxe de voz e o sistema convérteo en texto) aconteceunos unha anécdota que nos fixo reflexionar sobre a desigualdade no ámbito lingüístico. Unha vez tras outra, a resposta do sistema era: «el mensaje debe de ser claro, inténtelo de nuevo». A mensaxe era clara, curta e concisa: «confirmámoslle a cita do vindeiro venres ás 8.30 h». Tras varios intentos coa nosa mellor dicción, comprendemos que o problema non era que a mensaxe non fose clara, senón que estaba en galego. O sistema non estaba programado para recoñecer esta lingua cooficial e, polo tanto, non a podiamos empregar para comunicarnos.

Outro erro bastante común é crer que as desigualdades desaparecen polo mero feito de que unha norma estableza unha igualdade formal. Ben ao contrario, cando unha situación necesita dunha norma que estableza a igualdade, é que parte, de seguro, dunha concepción ou tratamento desigualitario e asimétrico. Unha cousa é que as leis consagren a igualdade xurídica (o contrario sería politicamente incorrecto) e outra ben distinta, que por esa mera declaración positiva desaparezan as desigualdades. Algo así pasa co idioma. Na nosa comunidade autónoma o galego e o castelán son linguas cooficiais, sitúanse nun plano de igualdade xurídica ou formal, pero a realidade é ben distinta.

Moitos poderían pensar que o problema non era tal, que os mediadores e mediadoras nos fixamos demasiado en «parvadas» e que con deixar a mensaxe en castelán se arranxaba o problema. Certamente, podería ser unha solución, pero non nos pareceu a mellor. Solucións tan automáticas e instintivas coma esa son as que amosan que o galego segue a ser unha lingua minorizada (que non minoritaria) en Galicia e que a nosa actitude conformista contribúe a perpetuar a súa

asimetría respecto do castelán. E tamén, por que non dicilo, a imposibilidade de deixar a mensaxe en galego produciu o efecto contrario, iso que en psicoloxía se chama «reactancia». A reactancia é unha reacción emocional en contradición directa coas regras que ameazan ou suprimen, de xeito real ou percibido, certas liberdades na conduta. É o que fai que a xente nova se amose especialmente combativa coas horas de chegada, coas imposicións, que nos apeteza máis fumar cando está prohibido etc.

O destinatario da mensaxe era galegofalante e sempre empregamos o galego con el na mediación. Por que lle iamos deixar unha mensaxe nunha lingua distinta? Alguén atoparía normal ter que enviar e recibir as mensaxes do móbil en francés, aínda que coñeza perfectamente esa lingua, porque o servidor que opera no meu país sexa France Telecom? Neste caso concreto, ademais, sabiamos que a cuestión lingüística non era algo banal para o usuario porque xa tiveramos un pequeno conflito na mediación cando a súa ex parella, malia ser tamén galegofalante, o nomeaba castelanizando o seu nome. A diferenza era tan só unha vogal, pero dabondo para que se sentise profundamente ofendido. Percibía e interpretaba a conduta da outra parte como unha burla e unha humillación cara a el e o medio empregado era o idioma.

A nosa arma de traballo máis poderosa é a palabra. O idioma xoga un papel moi importante no acto comunicativo. Decatámonos cando

unha persoa intenta expresarse nunha lingua que non é a súa habitual pola merma da capacidade expresiva que sofre. As súas frases son máis rixidas, máis formais e breves e non transmiten todos os matices que quere expresar. É sorprendente como muda a transmisión de ideas, e sobre todo de sensacións e sentimentos, cando potenciamos que poida falar na súa lingua. O seu discurso vólvese máis áxil, máis espontáneo, máis elaborado, e a súa capacidade comunicativa mellora notablemente.

Ás veces, as persoas mediadas sorpréndense de que nós tamén lles falemos en galego, pero notamos que lles gusta, que logramos establecer unha maior empatía con eles, que conectamos máis rápido. Quizais imaxinaron que para as « cousas serias » tiñan que falar en castelán e non esperaban que nós tamén falásemos a súa lingua. Ás veces mesmo temos que facer un labor didáctico e devolverlles a confianza e o orgullo de ser galegofalantes. Unha vez, un mediado que estaba a piques de asinar o seu acordo de divorcio, cando lle presentamos o texto en galego sorprendeuse e mirounos atónito mentres dicía: « Pero el gallego es de la aldea! Así va a servir? » Se queremos que a mediación contribúa a humanizar a xustiza, a crear unha xustiza máis próxima e onde os protagonistas sexan as partes, non podemos obviar que a lingua na que se desenvolva debe de ser a próxima e a habitual dos usuarios. Apostemos, logo, polo galego tamén na mediación.

Adebedamos
ou
debemos
cantidades?

Soma nota!

A formación castelá *adeudar* (prep. *a* + subst. *deuda*) non é admisible en galego. Do mesmo xeito, a creación hipergalega *adebedar é considerada un calco da antedita forma castelá.

A forma tradicional e de uso normativo en galego é *deber*. Outras formas léxicas relacionadas son *débeda* ou *endebedar(se)*.

*No momento de cancelar a conta *adebedaba* 200 €. (incorrecto)

No momento de cancelar a conta *debía* 200 €. (correcto)

As frases castelás *adeudar en cuenta* e *adeudo en cuenta* véñense traducindo por *cargar na conta* e *cargo na conta* respectivamente, en oposición a *aboar na conta* e *aboamento na conta*.